

Operateri nezaposlenici

Neven Baica, mag. oec.

U ovom članku pojašnjavamo kada se u ulozi operatera mogu pojaviti osobe koje nisu zaposlenici kod obveznika fiskalizacije, te pišemo o specifičnostima koje se javljaju kada takve osobe obavljaju postupak fiskalizacije prometa gotovinom.

1. Uvod

Donošenjem propisa o fiskalizaciji računa naplaćenih u gotovini u porezni sustav RH uveden je novi pojam – pojam operatera na naplatnom uređaju. Tako su danas odredbe operaterima na naplatnim uređajima dane odredbama:

- *Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom* (Nar. nov., br. 133/12, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20 i 114/23); u daljnjem tekstu: *Zakon o fiskalizaciji*), te
- *Pravilnika o fiskalizaciji u prometu gotovinom* (Nar. nov., br. 146/12, 46/17, 70/20, 1/21, 144/21, 125/22 i 1/2024).

Jedna od novina koju donose odredbe navedenih propisa jesu novi elementi koje obveznik fiskalizacije mora istaknuti na svojim računima. Među tim novim elementima propisana je i oznaka operatera na naplatnom uređaju. Posredno, iz navedene odredbe, jasno je da za osobu koja se koristi naplatnim uređajem za izdavanje fiskaliziranog računa *Zakon* koristi izraz "operater na naplatnom uređaju".

ističemo...

Odredbama *Zakona o fiskalizaciji* dana je mogućnost da operater na naplatnom uređaju bude i osoba koja nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije.

U ovom članku pojasnit ćemo tko od osoba koje nisu zaposlenici kod obveznika fiskalizacije, može obavljati poslove operatera na naplatnom uređaju kod obveznika fiskalizacije. Pri tome ćemo osim odredbi *Zakona o fiskalizaciji* pojasniti i kojim je drugim propisima ograničena mogućnost da se za obavljanje poslova operatera na naplatnom uređaju koriste usluge osoba koje nisu zaposlenici kod obveznika fiskalizacije. No, prije svega morat ćemo definirati sam pojam operatera na naplatnom uređaju. Treba istaći da to i nije jednostavan zadatak obzirom da odredbe *Zakona o fiskalizaciji* pate od terminoloških neusklađenosti. Naime, neke odredbe *Zakona* i termini koji se u njima koriste nisu dostatno prilagođene činjenici da se iste odredbe primjenjuju i kod obveznika fiskalizacije koji naplaćuju u gotovini, i kod obveznika fiskalizacije koji nemaju promete u gotovini, pa čak niti naplatne uređaje. Stoga ćemo u ovom članku **umjesto "operater na naplatnom uređaju", često upotrebljavati skraćeni**

termin "operater" kako bi ublažili problem s pogrešnom terminologijom.

Osim navedenog, ovim člankom pojašnjavamo koje sve obveze ima obveznik fiskalizacije u pogledu povezivanja podataka koji se odnose na operatera, te upozoriti na izuzetak koji se primjenjuje u slučaju kada operater nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije.

2. Tko se smatra operaterom na naplatnom uređaju?

Zakon o fiskalizaciji niti jednom odredbom ne definira tko se smatra operaterom na naplatnom uređaju. Korisnu informaciju tko se smatra operaterom možemo izvući iz **mišljenja Ministarstva financija "Operater na naplatnom uređaju u smislu Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom"**, broj klase: 410-01/13-01/1230, Uredbeni broj: 513-07-21-01/13-2, Zagreb, 21. ožujka 2013. (u daljnjem tekstu: **Mišljenje od 21. ožujka 2013.**). U navedenom mišljenju dana je definicija oznake operatera prema kojoj se oznakom operatera na naplatnom uređaju smatra osoba koja je isporučila dobro ili obavila uslugu, odnosno stvarno naplatila račun. Iz toga možemo izvući i definiciju operatera:

ističemo...

Operater na naplatnom uređaju je osoba koja je isporučila dobro ili obavila uslugu, odnosno stvarno naplatila račun.

No, iz samih odredbi kojima se propisuju obveze vezane uz oznaku operatera jasno je da **oznaku operatera treba staviti i na račun naplaćen preko transakcijskog računa.** Premda **takve račune ne treba fiskalizirati, te se mogu izdavati iz uređaja koji nije naplatni**, odredbe *Zakona o fiskalizaciji* zahtijevaju da i takav račun mora imati oznaku operatera na naplatnom uređaju.

Ovdje je bitno istaći, da takva obveza upućuje da i osobu koja izdaje račun koji ne treba fiskalizirati pa tako niti izdavati iz naplatnog uređaja *Zakon o fiskalizaciji* smatra operaterom na naplatnom uređaju.

Kao izuzetak treba navesti slučajeve gdje porezni obveznici obavljaju neke od **djelatnosti popisanih u članku 5. Zakona o fiskalizaciji.** Radi se o djelatnostima za koje se **porezni obveznik kada ih obavlja, ne smatra obveznikom fiskalizacije.** Iz toga proizlazi zaključak da takav porezni obveznik račune naplaćene sredstvima

koja su navedeni u definiciji prometa gotovinom ne mora fiskalizirati. No, isto tako niti račune naplaćene preko transakcijskog računa ne treba prilagođavati Zakonu o fiskalizaciji, što znači da ne treba iskazivati niti oznaku operatera. Iz toga proizlazi zaključak da takav porezni obveznik ne mora imati imenovane operatere.

ističemo...

Operatere prema Zakonu o fiskalizaciji imaju i oni obveznici fiskalizacije koji nemaju fiskalne blagajne, osim kada isključivo obavljaju djelatnosti oslobođene fiskalizacije iz članka 5. Zakona o fiskalizaciji.

Dakle, operatere imaju svi obveznici fiskalizacije iz članka 3. Zakona o fiskalizaciji. Jedino oni koji nisu obuhvaćeni navedenom definicijom obveznika fiskalizacije ne moraju voditi računa o obvezama Zakona o fiskalizaciji, pa tako niti o operaterima. To su primjerice:

- neprofitne organizacije koje nisu u sustavu poreza na dobit
- proračun, proračunski korisnici te ostale pravne osobe koje nisu u sustavu poreza na dobit,
- fizičke koje nisu u sustavu poreza na dobit i sustavu poreza na dohodak od samostalne djelatnosti.

3. Kada operater može biti nezaposlenik?

Odredbama Zakona o fiskalizaciji nije propisano da operater mora biti samo osoba koja je zaposlenik kod obveznika fiskalizacije. Suprotno od toga, odredba članka 10. stavka 2. Zakona upućuje da se kao operater može pojaviti i osoba koja nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije. Navedena odredba pojašnjena je mišljenjem od 21. ožujka 2013. iz koje je potpuno jasno da operater na naplatnom uređaju može biti osoba koja nije zaposlenik obveznika fiskalizacije. Relevantni dio mišljenja citiramo:

“U slučajevima kada iz opravdanih razloga ne može dostaviti OIB operatera (primjerice: kod obrtnika koji samostalno rade, kod samo-naplatnih blagajni) zakonodavac je predvidio da se kao OIB operatera dostavlja podatak o OIB-u obveznika fiskalizacije. Na isti način će se postupiti i kod svih slučajeva kada račune izdaje osoba koja nije zaposlenik obveznika fiskalizacije.”

Tako primjerice, kao operateri koji nisu zaposlenici mogu se pojaviti slijedeće fizičke osobe:

- član obitelji kod obrtnika,
- učenici na praktičnom radu,
- studenti na specijalizaciji,
- radnici na stručnom osposobljavanju za rad bez sklapanja radnog odnosa,
- učenici i studenti angažirani preko posrednika,
- radnici angažirani preko agencije za posredovanje,
- radnici izaslani na rad kod obveznika fiskalizacije i sl.

Stoga je jasno da, prema Zakonu o fiskalizaciji, operater može biti i osoba koja nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije. Međutim, treba imati na umu da je ispostavljanje fiskaliziranog računa s naplatnog uređaja zapravo rad na blagajni. Rad na blagajni smatra se nesamostalnim radom, pa proizlazi da se za takve poslove treba sklopiti ugovor o radu. Isto tako treba imati na umu da je rad na blagajni često povezan i sa pružanjem određene usluge ili isporuke dobara. Tako primjerice u maloprodaji naplatu u gotovini obavlja osoba

koja ju i isporučuje, pa se takva osoba ujedno smatra i trgovcem i blagajnikom. Slično je i u ugostiteljskoj djelatnosti te u mnogim drugim djelatnostima, pa na činjenicu tko može biti operater mogu utjecati i drugi propisi.

ističemo...

Prema Zakonu o fiskalizaciji operater može biti i bilo koja osoba koja nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije. **Ograničenja tko može biti operater proizlazi iz odredbi radnih i drugih propisa.**

S druge strane operaterom se naziva i osoba koja ispostavlja račun koji je naplaćen preko transakcijskog računa i kojeg nije potrebno fiskalizirati, niti je vezan uz naplatu gotovinom. U ovom slučaju pitanju da li operater može biti nezaposlenik moramo pristupiti iz svim drugog kuta. Navedeno pojašnjavamo kroz određene praktične primjere u zadnjem poglavlju ovog članka.

4. Obveze vezane uz operatera nezaposlenika

U ovom poglavlju pojasnit ćemo koje su sve obveze vezane uz operatera na naplatnom uređaju, s naglaskom na iznimke koje nastaju kada operater nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije.

4.1. Oznaka operatera

Oznaka operatera propisana je odredbom članka 9. stavak 1. Zakona o fiskalizaciji, kao podatak koji se obvezno treba staviti na račun. Osim navedene odredbe oznaka operatera navodi se još i u smislu obveze povezivanja oznake sa OIB-om, no izravna definicija i uputa kako bi oznaka trebala izgledati nisu propisani. Korisne informacije u vezi oznake operatera pronašli smo u **mišljenju mišljenjem Ministarstva financija “Operater na naplatnom uređaju u smislu Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom”**, broj klase: 410-01/13-01/1230, Urudžbeni broj: 513-07-21-01/13-2, Zagreb, 21. ožujka 2013. (u daljnjem tekstu Mišljenje od 21. ožujka 2013) iz koje citiramo definiciju pojma:

ističemo...

Oznakom operatera na naplatnom uređaju smatra se oznaka osobe koja je isporučila dobro ili obavila uslugu, odnosno stvarno naplatila račun. Oznaka operatera dodjeljuje se i operateru koji nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije.

Spomenuto Mišljenje očituje se i u pogledu toga kako bi oznaka operatera trebala izgledati. Tako, prema navedenom Mišljenju na samome računu **nije potrebno ispisivati osobne podatke** osobe koja izdaje račune već se može staviti **interna oznaka osobe**, a u internom aktu popisati veze između internih oznaka i OIB-a osoba koje izdaju račune.

Dakle, kao oznaku operatera, obveznik fiskalizacije može staviti neki osobni podatak, odnosno ime ili ime i prezime, ali može se i koristiti bilo kojom oznakom.

Primjeri oznaka operatera:

NEVEN BAICA	NEVEN	NB	P24
-------------	-------	----	-----

Oznaka operatera bitan je element i u odnosu na obvezu potpisivanja računa koje proizlaze iz odredbe članka 8. stavka 3. **Zakona o računovodstvu** (Nar. nov., br. 7878/15, 134/15–Uredba, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20–ispr., 114/22 i 82/23; u daljnjem tekstu: ZOR). Naime, odredbom članka 9. stavka 5. ZOR-a propisana je iznimka od obveze potpisivanja:

*“...Račun koji služi kao knjigovodstvena isprava a izdan je od strane poduzetnika **ne mora biti potpisan ako je sastavljen na način koji uređuju porezni propisi te sadržava ime i prezime osobe koja je odgovorna za njegovo izdavanje. Račun za gotovinski promet kod obveznika fiskalizacije može umjesto imena i prezimena osobe koja je odgovorna za njegovo izdavanje sadržavati oznaku operatera (osobe) na naplatnom uređaju.**”*

Iz članka 9. stavka 5. ZOR-a proizlazi da račun za gotovinski promet kod obveznika fiskalizacije ne mora biti potpisan ako sadrži ime i prezime osobe koja je odgovorna za njegovo izdavanje, ili ako umjesto imena i prezimena osobe koja je odgovorna za njegovo izdavanje sadržava oznaku operatera (osobe) na naplatnom uređaju.

Dva moguća načina označavanja fiskaliziranog računa za gotovinski promet

1. način	2. način
Ime i prezime odgovorne osobe: NEVEN BAICA	Oznaka operatera: NB

No, treba imati na umu da se oznaka operatera treba upisati i na račune koji su naplaćeni preko transakcijskog računa, u kom slučaju oznaka operatera ne udovoljava zahtjevima ZOR-a. Stoga u slučajevima kad program za fiskalizaciju ne omogućuje da se za istog operatera može birati kada će ići puno ime i prezime, a kada oznaka, tada smatramo uputnim da se, uvjetno rečeno, kao oznaka operatera koristi puno ime i prezime, čime se zadovoljava i odredba Zakona o fiskalizaciji i uvjetu ZOR-a koji treba zadovoljiti da račun ne mora biti potpisan.

4.2. Koji podatak se dostavlja kao element računa za operatera nezaposlenika?

U trenutku gotovinske naplate, potrebno je izdati gotovinski račun koji se elektronskim putem šalje poreznom tijelu radi potvrde ispravnosti—što se u Zakonu naziva fiskalizacijom izdavanja računa. Ono što se u stvari šalje poreznom tijelu radi potvrde ispravnosti su elementi računa, odnosno elektronski podaci o transakciji u koje prema odredbi članka 2. stavka 1. točke 3. Zakona o fiskalizaciji ulazi:

- osobni identifikacijski broj (OIB) obveznika fiskalizacije,
- datum i vrijeme, broj računa,
- oznaka je li obveznik fiskalizacije u sustavu poreza na dodanu vrijednost,
- iznos računa razvrstan po poreznoj stopi (zbrojni iznos naknade i poreza, iznos oslobođenja),
- način plaćanja,
- **osobni identifikacijski broj (OIB) operatera naplatnog uređaja i**
- zaštitni kod izdavatelja.

Treba međutim naglasiti da je u slučaju kada operater nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije, odredbama Zakona o fiskalizaciji propisan izuzetak koji pojašnjavamo u poglavlju 4.3. ovog članka. No, prije nego što se pozabavimo izuzetkom, potrebno je razlučiti što se smatra sadržajem računa, a što elementom računa.

Razlikujemo

Sadržaj računa	Elementi računa
Odredba kojom je propisano	
članak 9. Zakona	članak 2. stavak 1. točka 3. Zakona
Definicija	
Obvezni podaci koji se ispisuju na račun koji se uručuje kupcu	Podaci koji se kod fiskalizacije računa koriste pri komunikaciji između prodajnog mjesta i Porezne uprave, a u svrhu dobivanja potvrde da je fiskalizacija obavljena.
Podatak o operateru	
Oznaka operatera zaposlenika	Osobni identifikacijski broj (OIB) operatera
Oznaka operatera nezaposlenika	Osobni identifikacijski broj (OIB) obveznika fiskalizacije

Iz tabličnog prikaza jasno je da se kao element računa u Poreznu upravu za operatera nezaposlenika ne dostavlja isti podatak kao u slučaju kada je operater zaposlenik. Navedena iznimka propisana je odredbom članka 10. stavka 2. Zakona o fiskalizaciji te ju citiramo u nastavku:

“Iznimno od gore navedenog, kao osobni identifikacijski broj (OIB) operatera može se dostaviti osobni identifikacijski broj (OIB) obveznika fiskalizacije ako se radi o djelatnostima fizičkih osoba, o izdavanju računa putem samo-naplatnih uređaja te u ostalim sličnim slučajevima.”

Dakle, iz navedene odredbe jasno je da se obvezniku fiskalizacije pruža mogućnost da umjesto OIB-a operatera dostavi svoj OIB. U propisu izrijekom je naveden slučaj koji se javlja kod obrtnika kojemu sukladno članku 30. Zakona o obrtu pri radu mogu pomagati i članovi obitelji koji nisu u tom obrtu u radnom odnosu. Mišljenjem od 21. ožujka 2013. pojašnjeno je u kojim se sve sličnim slučajevima može primijeniti navedeno pravilo:

“U slučajevima kada iz opravdanih razloga ne može dostaviti OIB operatera (primjerice: kod obrtnika koji samostalno rade, kod samo-naplatnih blagajni) zakonodavac je predvidio da se kao OIB operatera dostavlja podatak o OIB-u obveznika fiskalizacije. Na isti način će se postupiti i kod svih slučajeva kada račune izdaje osoba koja nije zaposlenik obveznika fiskalizacije.”

Treba naglasiti da odredba Zakona nije napisana u obvezujućoj formi, već samo kao mogućnost. No, u citiranom mišljenju upotrijebljena je forma iz koje proizlazi da Ministarstvo financija–Porezna uprava ovom izuzetku pridodaje obvezujući karakter te naglašava da se “na isti način postupiti kod svih slučajeva kada račune izdaje osoba koja nije zaposlenik obveznika fiskalizacije”.

ističemo...

Za operatera koji nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije, obveznik fiskalizacije preko fiskalnog uređaja Poreznoj upravi treba dostaviti svoj OIB kao element računa, a ne OIB obveznika fiskalizacije.

S obzirom na to da se u poreznu upravu kao element računa šalje OIB operatera, a da je na računu iskazan drugi podatak operatera—oznaka, za potrebe kontrole nužno je te dvije oznake povezati. Smatramo da se to povezivanje mora obaviti i za operatera koji nije

zaposlenik premda se obveznik fiskalizacije ne koristi njegovim OIB-om. Navedeni stav obrazložimo u nastavku.

4.3. Povezivanje oznake operatera i OIB-a

Dakle, osobni identifikacijski broj (OIB) operatera naplatnog uređaja, dostavlja se Ministarstvu financija, Poreznoj upravi kao element računa, dok se oznaka operatera upisuje na sam izdani račun. Obzirom da se na računu nalazi oznaka operatera, a da se u postupku fiskalizacije dostavlja drugi podatak o operateru (OIB) očito je da ova dva podatka trebaju biti negdje povezane kako bi se znalo koja oznaka pripada kojem operateru, odnosno kojem OIB-u operatera. To je i propisano člankom 10. stavkom 1. Zakona o fiskalizaciji:

“Oznaku operatera na naplatnom uređaju, kao oznaku osobe koja je izvršila naplatu iz članka 9. stavka 1. točke 2. ovoga Zakona, obveznik fiskalizacije dužan je povezati s osobnim identifikacijskim brojem te osobe.”

Povezivanje oznake operatera sa njegovim OIB-om nužno je kako bi se omogućila kontrola podataka poslanih na fiskalizaciju sa računima izdanim kupcima, odnosno arhiviranim kod obveznika fiskalizacije. Smatramo da se takvo povezivanje treba obaviti putem evidencije o operaterima gdje će se za svakog operatera iskazati slijedeći podaci: Ime i prezime, OIB, oznaka operatera, datum početka i prestanka rada na naplatnim uređajima.

Premda se za operatera koji nije zaposlenik ne treba dostavljati njegov OIB, te OIB nije bitan element ove evidencije, smatramo da se i takvog operatera treba uključiti u ovu evidenciju kako bi se na jednom mjestu mogli pratiti svi operateri obveznika fiskalizacije. Ne manje važan razlog zašto sve operatere treba pratiti preko jedne evidencije je i obveza dodjeljivanja jedinstvene oznake operatera. To znači da različiti operateri ne smiju imati istu oznaku, pa navedena evidencija može poslužiti i za potrebe utvrđivanja koja je oznaka operatera već korištena, kako se novom operateru ne bi dodijelila već upotrijebljena oznaka.

ističemo...

I podaci o operateru koji nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije trebaju se povezati u internom katu.

Kako bi trebala izgledati ta evidencija pišemo u slijedećem poglavlju.

4.4. Primjer evidencije o operaterima na naplatnim uređajima

Obveza donošenja internog akta o poslovnim prostorima propisana je člankom 11. stavkom 2. Zakona o fiskalizaciji. Navedena odredba propisuje da:

- pravila slijednosti numeričkih brojeva računa,
- popis poslovnih prostora te
- dodijeljene oznake poslovnih prostora

obveznik fiskalizacije propisuje internim aktom, koji predočuje za potrebe poreznog nadzora.

Ovakav interni akt naziva se u praksi **internim aktom o poslovnim prostorima**. Nesumnjivo da se, premda nije propisano, povezivanje oznake operatera i OIB-a može obaviti preko ovog internog akta, no smatramo da u nekim slučajevima to nije uputno.

Naime, smatramo da je interni akt o poslovnim prostorima trajniji dokument, jer se uobičajeno poslovni prostori i njihovo radno vrije-

me ne mijenjaju često tijekom godine, te se takav dokument može voditi u sjedištu obveznika fiskalizacije. Sa podacima o operaterima i fiskalnim blagajnama drugi je slučaj. To su podaci koji se primjerice kod velikih trgovačkih lanaca mijenjaju svakodnevno, ponekad i za više stotina prodavaonica. Vođenje svih tih podataka i promjena na jednom mjestu i jednom internom aktu značilo bi i svakodnevnu promjenu internog akta. Stoga, nije smisleno podatke o fiskalnim uređajima i operaterima voditi na jednom mjestu, a pogotovo ne u internom aktu o poslovnim prostorima¹.

Stoga predlažemo da se podaci o operaterima vode u zasebnom internom aktu na slijedeći način. U internom aktu o poslovnim prostorima osim propisanih podataka odredi se i osoba odgovorna za fiskalizaciju za svaki poslovni prostor koja bi imala slijedeća zaduženja u pogledu provođenja fiskalizacije:

- 1) Obavljanje prijave, odjave i promjene podataka o tom poslovnom prostoru
- 2) Vođenje evidencije o operaterima, te
- 3) Vođenje evidencije o poslovnim prostorima.

U sklopu navedenih poslova odgovorna osoba za određeni poslovni prostor vodila bi evidenciju o operaterima za koju predlažemo slijedeći naziv:

„Evidencija o operaterima na naplatnim uređajima za poslovni prostor _____ u 2024. godini“

Smatramo da evidenciju treba voditi za svaku godinu kako bi osiguralo da se evidencija na kraju godine zatvori i dostavi računovodstvu obveznika fiskalizacije na arhiviranje. Evidenciju bi trebalo čuvati uz interni akt o poslovnim prostorima.

U navedenoj evidenciji na dan 1. siječnja svake godine popisali bi se svi operateri koji imaju mogućnost raditi na naplatnim uređajima u tom poslovnom prostoru, te bi se tijekom godine upisivali oni koji bi započeli sa radom tijekom godine. Operaterima koji bi tijekom godine prestali sa radom treba upisati zadnji dan rada kod obveznika fiskalizacije. U nastavku dajemo primjer navedene evidencije operatera:

¹ Naglašavamo i da je Mišljenjem od 21. ožujka 2013. rečeno da se povezivanje treba obaviti u internom aktu, ali nije rečeno da to mora biti interni akt o poslovnim prostorima.

Evidencija operatera i rada na naplatnim uređajima

R. br.	Ime i prezime operatera	Status kod obveznika fisk.	OIB	Status*	Oznaka operatera	Razdoblje rada (datum)	
						Prvi	Zadnji
1	2			3	3	3	3
1.	NEVEN BAICA	Ugovor o radu	12345678901	1	NB	01.01.2022.	
2.	PETAR PETRIĆ	Student na radu	12345678890	2	PP	01.02.2024.	07.02.2024.

* Status radnog odnosa: 1 – zaposlenik 2 – nije zaposlenik

Oznaka statusa potrebna je zbog primjene izuzetka u kojem se oznaka operatera povezuje sa OIB-om obveznika fiskalizacije u svim slučajevima kada operater nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije. Ukoliko bi isti operater bio angažiran za rad na operativnom uređaju više puta tijekom godine, u evidenciju bi bio i upisan više puta, ali bi trebalo voditi računa da isti operater bude unesen uvijek s istom oznakom. Ovakva evidencija trebala bi se fizički voditi na samom prodajnom mjestu, pa smatramo da je voditelj prodajnog mjesta idealna osoba za vođenje takve evidencije.

5. Nezaposlenici kao operateri–primjeri iz prakse

U poglavlju 2. pojasnili smo da Zakon o fiskalizaciji ne ograničava tko može biti operater, pa tako temeljem odredbi tog propisa operater može biti i osoba koja nije zaposlenik s obveznikom fiskalizacije. Ograničenja da li netko može biti operater proizlaze najviše iz propisa koji uređuju radno pravne odnose te iz nekih drugih pravnih akata. U nastavku ćemo, uvažavajući ograničenja i iz navedenih propisa, pojasnit ćemo za najčešće slučajeve koja ograničenja se primjenjuju kod pojedinih kategorija operatera koji nisu zaposlenici kod obveznika fiskalizacije.

5.1. Operater koji ujedno obavlja isporuku

Operateri na naplatnim uređajima mogu imati zadatak da obavljaju samo naplatu, a da istovremeno ničime ne sudjeluju u obavljanju isporuke koju naplaćuju. U tom slučaju posao operatera zapravo je modernizirana verzija blagajnika. Međutim, operater može ujedno biti i isporučitelj usluge. Takav je slučaj kod trgovaca gdje operater ujedno i izdaje robu, kod ugostitelja gdje je operater ujedno i konobar ili kuhar, pa i u slučaju kad frizer naplaćuje svoju uslugu, te u mnogim drugim slučajevima gdje isporuku naplaćuje onaj tko je isporuku ujedno i obavio. U tom slučaju nije problem činjenica tko obavlja poslove operatera, nego problem može nastati što za nadzorna tijela oznaka operatera koji nije smio obavljati određenu isporuku na računu smatrat će se dokazom o učinjenom prekršaju.

Stoga sada obveznici fiskalizacije moraju posebno voditi računa o odredbama propisa koji reguliraju minimalne uvjete koje mora zadovoljiti radnik da bi obavljao određenu uslugu, jer se fiskaliziranjem računa omogućuje on line provjera da li je u tom smislu učinjen prekršaj.

Tako primjerice obveznik fiskalizacije treba voditi računa o ograničenjima propisanim **Pravilnikom o vezanim i povlaštenim obrtima i načinu izdavanja povlastica** (Nar. nov., br. 42/08 i 114/11–Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini). Navedenim Pravilnikom dan je popis zanimanja te s uvjetima u pogledu obrazovanja, stručne spreme i kvalifikacije potrebne za obavljanje tih zanimanja. Ovog popisa trebaju se pridržavati povlaštene obrti, ali i pravne osobe kada obavljaju gospodarsku djelatnost iz navedenog popisa ako izvode praktičnu nastavu i vježbe naukovanja.

5.2. Član uprave kao operater

Često je pitanje da li član uprave može biti operater na naplatnom uređaju.

Kada je član uprave zaposlenik kod obveznika fiskalizacije nema zapreke da obavlja sve poslove vezane uz izdavanje računa, kako onih koji ne treba fiskalizirati, tako i onih koji se fiskaliziraju na naplatnom uređaju pri plaćanju nekim od sredstava koji su obuhvaćeni definicijom prometa gotovinom.

Međutim član uprave može biti i **osoba koja nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije**. Takav član uprave upisan je u trgovački sud kao član uprave, ali je s takvom osobom sklopljen menadžerski ugovor koji nema karakter ugovora o radu, pa takav član uprave nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije. Obzirom da takav član uprave nije zaposlenik kod obveznika fiskalizacije, osim poslova zastupanja, **ne može obavljati niti jedan drugi posao koji se smatra nesamostalnim** i za koji se prema odredbama Zakona o radu treba sklopiti ugovor o radu. **To se odnosi i na poslove operatera na naplatnom uređaju kojeg izjednačujemo s radnim mjestom blagajnika.**

Smatramo, međutim da se član uprave koji nije zaposlenik **ipak u određenim slučajevima može pojaviti u ulozi operatera**. Radi se o posljedici terminološke neusklađenosti Zakona o fiskalizaciji gdje se oznaka operatera na naplatnom uređaju treba staviti i na račun koji nije naplaćen u gotovom novcu. Mogućnost izdavanja računa od strane člana uprave proizlazi iz činjenice da je račun dokument čija je obveza izdavanja propisana poreznim propisima, a da je član uprave zadužen za zastupanje društva u poreznim stvarima. Dodatno, u praksi je čest slučaj da se ugovori sklapaju usmeno, a ispostavljeni račun je jedini trag izvršenog usmenog ugovora. Obzirom da član uprave smije sastavljati i i potpisivati ugovore, jasno je da smije i ispostavljati račune kojima potvrđuje obavljanje isporuke, te upućuje kupca da izvrši plaćanje ugovorenog iznosa u ugovorenom roku.

ističemo...

Zbog svega navedenog smatramo da član uprave ima pravo ispostavljati račune koji su naplaćeni preko transakcijskog računa obveznika fiskalizacije.

5.3. Član obitelji obrtnika kao operater

Prema članku 30. Zakona o obrtu (Nar. nov., br. 143/13) obrtniku u obavljanju obrta **moгу pomagati članovi obiteljskog kućanstva, bez obveze zasnivanja radnog odnosa**. Ako se radi o obavljanju vezanog obrta, član obiteljskog kućanstva koji pomaže obrtniku u njegovoj odsutnosti mora ispunjavati i poseban uvjet stručne osposobljenosti, odgovarajućeg srednje strukovnog obrazovanja ili položenoga majstorskog ispita, odnosno posebne zdravstvene uvjete ako je to propisano posebnim zakonom. Obiteljsko kućanstvo čine bračni drugovi, djeca i drugi srodnici koji zajedno žive, privređuju, odnosno ostvaruju prihode na drugi način i troše ih zajedno.

U svezi mogućnosti izdavanja računa člana obitelji Ministarstvo financija–Porezna uprava dalo je i mišljenje² uvažavajući odredbe ZPDV-a, Zakona o porezu na dohodak, OPZ-a i Zakona o fiskalizaciji. Zaključak ovog mišljenja prenosimo u cijelosti:

“Iz svih navedenih propisa razvidno je da su račune, za isporuku dobara ili obavljanje usluga dužni izdavati porezni obveznici poduzetnici. Dakle, propisana je obveza izdavanja i sadržaj računa a ne okolnost da osoba koja izdaje račune mora biti zaposlena kod poduzetnika.

Zaključno, a imajući u vidu izložene porezne propise s poreznog motrišta nema zapreke da članovi obitelji poreznog obveznika izdaju račune, a što im je ustvari i obveza ako sudjeluju u poslovanju poreznog obveznika odnosno ako vrše isporuke dobara i usluga. Porezni obveznik, koji obavlja isporuku dobara ili usluga, ili osoba kojoj on naredi (u konkretnom slučaju član obitelji vlasnika obrta) obavezan je zaračunati isporučena dobra i obavljene usluge te izdati račun.”

5.4. Studenti i učenici kao operateri

Ne postoje zapreke da se kao operateri kod obveznika fiskalizacije angažiraju i osobe koji rad kod obveznika fiskalizacije obavljaju sklapanjem ugovora s posrednicima za radu učenika (škola ili učenički servis) i studenata (studentiski servis).

U ovom slučaju posebno treba voditi računa o ograničenjima iz *Pravilnika o vezanim i povlaštenim obrtima i načinu izdavanja povlastica* (Nar. nov., br. 42/08 i 114/11–Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini). Naime, u nekim zanimanjima se traži određena završena srednja stručna sprema, što isključuje učenike od mogućnosti da obavljaju određene djelatnosti koje uključuju i rad na fiskalnom uređaju. Međutim, ako su učenici na takvim poslovima dobili samo zadatak da ispostavljaju račune bez da sudjeluju u obavljanju isporuke za koju nemaju stručnu sprema, nema zapreke da u tom slučaju budu operateri na naplatnom uređaju.

5.5. Djelatnici računovodstvenog servisa kao operateri

Ako se radi o izdavanju fiskaliziranog gotovinskog računa na napatnom uređaju, tada nema nikakve dileme da takve poslove ne mogu obavljati djelatnici računovodstvenog servisa, obzirom da oni ne smiju obavljati nesamostalni rad za svog klijenta, a rad u prostoriama klijenta i rad na njegovoj opremi upućivao bi upravo na to.

ističemo...

Kada je u pitanju izdavanje bezgotovinskog računa tada ne vidimo zapreke da takav račun sastavi računovodstveni servis, ali smatramo da se niti u tom slučaju djelatnik računovodstvenog servisa ne treba upisivati kao operater.

Navedeno obrazlažemo u nastavku.

Čest je slučaj da računovodstveni servisi za svog klijenta (u nastavku: klijent) sastavljaju raznu poreznu dokumentaciju i dokumentaciju koja je propisana računovodstvenim i obvezno pravnim odnosima. Tako računovodstveni servisi osim poreznih prijava često pripremaju ugovore, putne naloge i slično. Međutim, samo sastavljanje šprance ugovora ili sastavljanje specifičnog ugovora prema zahtjevima klijenta ne čini ugovor aktivnim. Za to je potreban potpis svih ugovornih strana.

Odredbama ZOR-a omogućeno je da se na račune ne stavlja potpis ako je na računu upisano ime i prezime osobe koja je odgovorna za njegovo izdavanje. Dodatno, prema Zakonu o fiskalizaciji, na sve račune pa tako i na one koji su naplaćeni preko transakcijskog računa treba upisati sat i minutu njihova izdavanja. Učinak ovih odredbi na poimanje trenutka kada je račun izdan nije zanemariv.

Naime, izdavanjem računa nikako se ne bi trebalo smatrati sastavljanje računa od strane djelatnika računovodstvenog servisa. Isto tako trenutkom izdavanja besmisleno je i smatrati trenutak ispisivanja računa preko pisača. U svim navedenim slučajevima takav račun možda neće biti ispostavljen kupcu klijenta jer u cijelom procesu taj račun bi trebala provjeriti odgovorna osoba klijenta računovodstvenog servisa prije njegova dostavljanja kupcu.

Proizlazi da je isključivanjem potpisa onemogućeno točno utvrđivanje trenutka ispostavljanja računa, pa smatramo da nema zapreke da se na račun stavlja datum i vrijeme kada ga je sastavljao djelatnik računovodstvenog servisa. Međutim, smatramo da to ipak nije stvaran trenutak izdavanja računa, te da se djelatnik računovodstvenog servisa ne bi smio upisivati kao operater, niti bi se kao poslovni prostor trebao označavati prostor računovodstvenog servisa.

ističemo...

Smatramo da bi se na mjestu operatera koji izdaje takav račun trebalo upisati ime i prezime osobe koja je kod klijenta u radnom odnosu, a koja provjerava ispravnost računa sastavljenog od strane djelatnika računovodstvenog servisa prije njegova otpremanja kupcu, te da oznaka poslovnog prostora u broju računa mora označavati poslovni prostor naveden u internom aktu klijenta

Zahtjevi iz odredbi Zakona o fiskalizaciji nisu terminološki primjereni i teško su primjenjivi u slučaju kada se ispostavlja račun naplaćen preko transakcijskog računa. Iz tog razloga vjerujemo da će nadzorna tijela problemima koji nastaju u primjenjivanju odredbi Zakona o fiskalizaciji u dijelu koji se odnosi na naplatu preko transakcijskog računa pristupiti s razumijevanjem. Smatramo da to razumijevanje treba uključiti i drugačije stavove od gore navedenog, te da se trebaju tolerirati i slučajevi kada je ime i prezime djelatnika računovodstvenog servisa upisano u polje operatera, osobito zbog činjenice da do danas, Ministarstvo financija–Porezna uprava o toj raširenoj pojavi nije javno obznanila svoj službeni stav.

² Mišljenje Ministarstva financija: “Cvječarski obrt–izdavanje računa (15.11.2013)”, broj klase: 410-01/13-01/3651, urudžbeni broj: 513-07-21-01/13-2, Zagreb, 15.11.2013